

מטעמי תורת זילים

פרשת קרח – רעת המחלוקת בישראל

קרח ועדתו קמו במחלוקת על משה ואהרן שנאמר "ויקח קרח בן יצחק בן קהת בן לוי ודתן וַאֲבִירָם בְּנֵי אֶלְיָאָב וְאוּרִן בֶּן פִּלֵּת בְּנֵי רְאוּבֵן: וַיִּקְמוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה וְאַנְשֵׁים מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל חֲמִשִּׁים וּמְאַתָּים נְשִׂאֵי עֵדָה קְרָאִי מוֹעֵד אֲנָשֵׁי שֵׁם: וַיִּקְהָלוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אֶהֱרֹן וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם רַב לָכֶם כִּי כָל הָעֵדָה כָּלָם קָדְשִׁים וּבְתוֹכְכֶם ה' וּמִדְּוָעַ תִּתְנַשְּׂאוּ עַל קַהֲל ה'" (במדבר טז, א – ג). **מתוך המעשה הזה של קרח גזרה התורה שאסור לאדם להחזיק במחלוקת שנאמר "ולא יהיה קקרח וְכַעֲדָתוֹ"** (במדבר יז, ה) (גמי סנהדרין דף קי ע"א, רבינו בחיי במדבר יז, ה).

יש להתבונן, מהי הרעה הגדולה שיש לכל איש ואשה מישראל כאשר הם מחזיקים בצד כלשהו של מחלוקות ומריבות בתוך ישראל?

הבדלת המים ביום השני לבריאת העולם היא השורש לכל מחלוקת

הקב"ה הבדיל בין המים התחתונים לבין המים העליונים ביום השני לבריאה והניח "רקיע" ביניהם שנאמר "ויאמר אלקים יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים: ויעש אלקים את הרקיע ויבדל בין המים אשר מתחת לרקיע ובין המים אשר מעל לרקיע ויהי כן: ויקרא אלקים לרקיע שמים ויהי ערב ויהי בקר יום שני" (בראשית א, 1-8). **ואז בעצם הבדלת המים העליונים מהמים התחתונים נבראה 'המחלוקת'** (רבינו בחיי בראשית א, ד ד"ה ועוד דרשו ז"ל, עפ"י יגבול בנימין על התורה פרשת חלק א' דרוש כה לפרשת ויקרא דף נ ע"א טור ב ד"ה ואמנם טעם היותם עשרה) **באותו יום שני לבריאה** (וזה פרשת בראשית דף מו ע"א ד"ה אמר רבי יצחק). יום זה היה נפרד מן היום הראשון, וממילא בו חויב מיד 'השינוי' 'הקטרוג' וה'מחלוקת'. וגם שמו מעיד עליו כי הוא 'שני' ליום הראשון, כלומר שנפרד מהיום הראשון שבו היו כלולים בתחילה כל הנמצאים (כתם פז' לר' שמעון לביא על זוהר פרשת בראשית דף יז ע"א ד"ה ויאמר אלקים יהי רקיע).

החלוקה במים היתה ההתחלה של כל שינוי ומחלוקת (פירוש רבינו בחיי על התורה בראשית א, ד ד"ה ועוד דרשו ז"ל, יכלי יקר' על התורה לר' אפרים שלמה מלוניטשיץ בראשית א, ח), **וגם הסיבה לכל חלוקה ושינוי** (רבינו בחיי בראשית א, ד ד"ה ועוד דרשו ז"ל) **שיתהווה אחר כך בנבראים. כי ממנה נמשכו כל מיני ההבדלות והמחלוקות** (רס"סי לילה' לר' צדוק הכהן מלובלין אות מח ד"ה וביים ב' גדול. וראה זוהר פרשת בראשית דף יז ע"א ד"ה ויאמר אלקים יהי רקיע) **וכל חילוק רצון בעליונים וחילוק לבבות בתחתונים** (כד הקמח' לרבינו בחיי ערך 'שנאת חנם' ד"ה סיבת השלום ועיקרו). **לכן בכל הימים שאחרי היום השני לבריאה היו הקרואים חולקים ומשנים את רצון ה', בקטרוג בפרוד רצון ובחילוק דעות. כך ביום השלישי – הארץ הוציאה עץ עושה פרי במקום עץ שהוא עצמו פרי. ביום הרביעי – קטרגה הלבנה שאי אפשר לשני מלכים בכתר אחד. ביום החמישי – נצרך הקב"ה לסרס את הלוייתן ולהפרידו מבת זוגו שנהרגה ונמלחה לצדיקים לעתיד לבוא. ביום השישי – חטאו אדם וחוה וגורשו מגן עדן. כל אלו היו באי כוחו של 'יום השני' לבריאה ונמשכו אחריו** (פירוש רבינו בחיי על התורה בראשית א, ד ד"ה ועוד דרשו ז"ל, יכד הקמח' ערך 'שנאת חנם' ד"ה סיבת השלום ועיקרו).

מתוך אותה המחלוקת שנבראה בראשית הבריאה, נברא גם הגהינום (וזה פרשת בראשית דף יז ע"א ד"ה ויאמר אלקים יהי רקיע) **ביום השני לבריאה** (וזה פרשת בראשית דף מו ע"א ד"ה אמר רבי יצחק) **יחד עם האש שבו** (כתם פז' לר' שמעון לביא מחבר פיוט יבר יוחאי פרשת בראשית דף יז ע"א ד"ה ויאמר אלקים יהי רקיע הכא בפרט רוא). **ובריאת המחלוקת והגהינום באותו היום היה על מנת להודיע לעולם שהמחלוקת והפירוד בין המין האנושי הוא זה שיחייבם בגהינום** (מגלה צפונות' למחבר 'שבט מוסר' חלק א' פרשת בראשית דף כה ע"ב ד"ה ובילקוט). **שכל המעורר מחלוקת נידון בגהינום** (רבינו בחיי בראשית א, ד ד"ה ועוד דרשו ז"ל) **וכל המרחיק עצמו מהמחלוקת מרחיק עצמו מהגהינום** (עפ"י יגבול בנימין על התורה פרשת חלק א' פרשת בראשית דף כה ע"ב ד"ה ובילקוט). **מטעם זה אמרו רבותינו לא להתחיל במלאכה ביום שני בשבוע** (ראה שו"ע יורה דעה סע"ק קעט סע"ק ב) **שכיון שנברא בו המחלוקת והמפרידים אין ספק שהוא יום מזיק ואין הטוב נמצא בו** (מדרש תלפיות' לר' אליהו הכהן מחבר ספר 'שבט מוסר' וספר 'מדרש האיתמרי' בענף זוגות ד"ה בשכר ידעת). **ומחמת כן היו נזהרים בעבר גם לא לאכול ולשתות זוגות של מאכלים או משקים, לפי שהיה מזיק** (רבינו בחיי בראשית א, ד ד"ה ועוד דרשו ז"ל).

היום הזה בשבוע נקרא 'יום שני' כי הוא ההתחלה (רבינו בחיי בראשית א, ד ד"ה ועוד דרשו ז"ל) והסיבה לכל חלוקה (יחי אברהם' לר' אברהם כלפון על טעמי המצוות דף סד אות נ) **ושינוי** (רבינו בחיי בראשית א, ד ד"ה ועוד דרשו ז"ל, יחי אברהם' על טעמי המצוות דף סד אות נ). **וכן יום זה שונה מכל שאר ימי הבריאה שבהם נאמר "כי טוב" (ראה בראשית א, ד וכן הלאה) ואילו בו לא נאמר "כי טוב", לפי שנעדר בו הטוב מפני המחלוקת** (ראה זוהר פרשת בראשית דף מו ע"א ד"ה אמר רבי יצחק) (בראשית רבה' ד, ו, יכד הקמח' לרבינו בחיי ערך 'שנאת חנם' ד"ה סיבת השלום ועיקרו) **שאין טובה אלא במקום האחדות. וזה גם הטעם שהקב"ה לא קרא לרקיע שבין המים העליונים לתחתונים בשם 'רקיע' כפי שמו** (ראה גמי חגיגה דף יב ע"ב בשם ריש לקיש) **אלא קרא לו בשם "שמים" שנאמר "ויקרא אלקים לרקיע שמים ויהי ערב ויהי בקר יום שני" (בראשית א, ח), משום שהשם "רקיע" מראה על מסך מבדיל ומפריד, ואילו "שמים" בנוי מתיבות 'אש-מים' כדי להורות שעשו שלום ביניהם והתחברו ונעשה מהם "שמים" (יכלי יקר' בראשית א, ח).**

כל מעשה המשכן במדבר סיני היה תיקון למעשה בראשית (ראה ילקוט שמעוני תחילת פרשת בהעלותך רמז תשיט ד"ה אמר רבי יהודה רבי שלום). **כך ביום הראשון לבריאה שהוא יום ראשון בשבוע נאמר בו "ויאמר אלקים יהי אור ויהי אור" (בראשית א, ג) שהכוונה לאור הגנוז' שנברא ו"נתקלקל' כי גזרו ה' לצדיקים לעתיד לבוא על מנת שלא ישתמשו בו הרשעים, אזי כנגדו גם המשכן הוקם ביום ראשון בשבוע** (ראה גמי שבת דף פז ע"ב) **ובו ביום שרתה 'השכינה', ועל ידי כן נתקן הפגם של 'האור הראשון'. וכן ביום השני לבריאה הוא יום שני בשבוע נאמר "ויאמר אלקים יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים" (בראשית א, ח) כלומר שבו נבראה המחלוקת, לכן כנגדו ביום השני להקמת המשכן שהוא היה יום שני בשבוע הסכימו כל הנשיאים בדעה אחת על סדר קרבתיהם לחנוכת המזבח, וכולם היו שווים בלי מחלוקת מי יקדים ומי יאחר, כי הצטוו על פי 'הדבור' של ה' להקריב לפי סדר הדגלים (לסדר הדגלים ראה ספר במדבר פרק ב פסוקים ב – א, ולסדר הקרבות ראה ספר במדבר פרק ז פסוקים יב – ט) (יגבול בנימין על התורה חלק א דרוש סב פרשת ויקהל פקודי החודש דף קיח ע"ב טור א – ב ד"ה 'למדנו מכל האמור' ועיישו עוד בזה).**

קרח אחז במחלוקת שנבראה ביום שני ועל ידי כן הביא עליו את הגהינום

קרח ועדתו ביקשו להרבות את המחלוקת לכן נקהלו בתחילה על משה ועשו עמו מחלוקת ואחר כך נקהלו גם על אהרן במחלוקת שנאמר "ויקהלו על משה ועל אהרן" (במדבר טו, א) (מדרש אליהו למחבר שבט מוסר דרש הי' ד"ה אמנם הנני מפרש). מחלוקתם התחילה ביום ראשון בשבוע ומשה רבינו דחה אותה ליום שני כפי שאמר לקרח "וינדבך אל קרח ואל כל עדתו לאמר בקר ונדע הי' את אשר לו ואת הקדוש והקריב אליו ואת אשר יבחר בו יקריב אליו" (במדבר טו, ה). והיה זה משום שדווקא ביום השני נאמרה ההבדלה "ויהי מבדיל בין מים למים" (בראשית א, ו) (נצוצי אורות' להחיד"א על זוהר בראשית דף יז ע"ב עפ"י זוהר שם), וקרח ועדתו שנבדלו מעדת ישראל החזיקו במחלוקת ומאנו לשוב, ועל ידי כן "נדבקו" ביום שני לבריאה שבו היתה הבדלה ומחלוקת. לכן נאמר על קרח "ויקח קרח" (במדבר טו, א) על שנחלק מתוך העדה להחזיק במחלוקת שהוא סוד ההבדלה. וזה גם מה שאמר משה רבינו לקרח "המעט מקם פי הבדיל אלקי ושראל אתקם" (במדבר טו, ט) כלומר שהשתמש דווקא בלשון 'הבדלה' כפי שנאמר ביום השני לבריאה "ויבדל בין המים אשר מתחת לרקיע ובין המים אשר מעל לרקיע" (בראשית א, ז) (צירור המור' פרשת קרח ד"ה וזה הדבר גלה אותו).

מחלוקתו של קרח היתה חורבנו של עולם (צירור המור' פרשת קרח ד"ה ולכן אמר) ובגינה קרח נדבק בגהינום (זוהר בראשית דף יז ע"א ד"ה וכינונו דא' וכן ע"ב ד"ה יקרח בעובדא) שפתח את פיו ובלע אותו בחיי חיותו שנאמר "ותפתח הארץ את פיה ותבלע אתם ואת פתיכם ואת כל האדם אשר לקרח ואת כל הרכוש: ויירדו הם וכל אשר להם חיים שאלה ותכס עליהם הארץ ויאבדו מתוך הקהל" (במדבר טו, לב – לג) (מגלה צפונות' למחבר שבט מוסר חלק א' בראשית ד"ה ובילקוט דף כה ע"ב), והיה זה דווקא ביום שני בשבוע (נצוצי אורות' להחיד"א על זוהר בראשית דף יז ע"ב עפ"י זוהר שם) שבו נברא הגהינום (זוהר בראשית דף מו ע"א ד"ה אמר רבי יצחק). וגם כל רכושו וממונו של קרח נבלע עמו לפי שהמחלוקת מכלה ממונו, גוף ונפש (פלא יועץ' ערך מחלוקת ד"ה והנה רב). לכן קרח וכל עדתו לא נענשו כעונשם של מבקשי הבשר במדבר שעליהם נאמר "וינף ה' בעם מפה רבה מאד" (במדבר יא, לג) וגם לא כעונשם של המתאוננים שעליהם נאמר "ותבער גם אש ה' ותאכל בקצה המחנה" (במדבר יא, א) אלא דווקא בירידתם "חיים שאלה" אל מדור אחד מגהינום – כדי שיקבלו עונשם כדרכם ומעללם בדבר אשר זדו בו (כתם פז' על זוהר פרשת בראשית דף יז ע"א ד"ה ולמדנו מכאן).

כאשר ניצלו בניו של קרח מהבליעה באדמה, שרתה עליהם 'רוח הקודש' והם אמרו כמה מזמורים (רשי"י על תהלים מב, א) וביניהם מזמור בעניין המחלוקת שנאמר "שיר מזמור לנגי קרח: גדול ה' ומהלל מאד בעיר אלקינו הר קדש: ז' פה נוף משוש כל הארץ הר ציון ירפתי צפון קרית מלך: רב: אלקים בארמנותיה נודע למשגב: פי הנה המלכים נועדו עברו יחדו: המה ראו פן תמיהו נבְּהִלּוּ נְחַפְזוּ: רְעֵדָה אֲחֻזְתֶּם שֶׁם חֵיל פִּילֹדָה" (תהלים מח, א – ז), אמרו "פי הנה המלכים נועדו עברו יחדו" כי כוונתם שהמלכים באים במלחמה ומחלוקת מכוח השינוי שנוצר בנבראים ביום השני לבריאה (ירמיהו יללה לר' צדוק הכהן מלובלין אות מח ד"ה וביום ב' גדול). לכן המזמור הזה הוא גם המזמור שנהגו לשיר בבית המקדש בעת הקרבת קרבן התמיד בכל יום שני בשבוע, לפי שנאמר בו "גדול ה' ומהלל מאד בעיר אלקינו הר קדש" (גמי ראש השנה דף לא ע"א) שמשמעותו כי חילק ה' יתברך את מעשיו על ידי רקיע שעשה בין המים העליונים לתחתונים, ועלה ומלך עליהם (רשי"י גמי ראש השנה דף לא ע"א ד"ה שחילק מעשיו).

המלאכים בשמים מקטרגים על בעלי המחלוקת בארץ

אין מחלוקת במרומים לכן השמים נעשו מ'אש' ו'מים' להורות על השלום שם (ארץ החיים' על התהלים מזמור ח, ד). אך כשיש מחלוקת בין ישראל למטה, הרי שכל אחד מבעלי המחלוקת מתאוה ומצפה לרעת חברו ומבקש מהקב"ה שיהיה בעזרו וישפיל את חברו. ואז המלאכים שנבראו על ידי המצוות של האחד מליצים לפני בית הדין הגדול של מעלה ומזכירים את המצוות שלו וכנגדם את הרעות של חברו החולק עליו. וכן המלאכים של חברו עושים כך רק ההיפך, עד שמתקוטטים ומקטרגים אלו עם אלו (פתח עינים' להחיד"א מסכת עוקצין פרק ג אות ג), ונעשית מחלוקת עצומה למעלה בין המזל של זה וזה ובין הסגורים של זה זה (החיד"א בפירושו על 'ספר חסידים' סימן רכז, יעלו חסידים' למחבר הפלא יועץ' על ספר חסידים סימן רכז). וכיון שכל אחד במחלוקת מזכיר את העוונות של זה שכנגדו, דבר זה נותן מקום ל'מדת הדין' (פתח עינים' להחיד"א מסכת עוקצין פרק ג אות ג) ומוכרח אז הקב"ה לעשות דין בארץ, כי מדת הדין אינה מניחה לרחם – ואז בעלי המחלוקת נענשים. ואף שזהו נגד רצונו יתברך כי רחום הוא ובעל הרחמים (פתח עינים' מסכת עוקצין פרק ג אות ג בשם ספר 'בנין שלמה').

ועוד לכל אדם יש ממילא מקטרגים בשמים המזכירים את עוונותיו בכל חטא שהוא עושה (יכר לאדני' להחיד"א סימן ז' בפירושו על פרקי אבות פרק ב ד"ה בטל רצונך), כך שרב הוא הקטרוג של הסטרא אחרא על האדם (יכר לאדני' על מסכת דרך ארץ זוטא פרק השלום ד"ה ובאופן אחר אפשר). ואז אף שיש לאדם זכויות (יכר לאדני' סימן ז' על פרקי אבות פרק ב ד"ה בטל רצונך) וגם הרבה מצוות, ונבראו מהם מלאכים מליצי יושר (יכר לאדני' על מסכת דרך ארץ זוטא פרק השלום ד"ה ובאופן אחר אפשר) וגם יש בידו זכות אבות ואף הקב"ה מברך אותו – הרי שהברכה אינה מתקיימת כי המקטרגים רבים בשמים (יכר לאדני' סימן ז' על פרקי אבות פרק ב ד"ה בטל רצונך) והם עומדים נצבים ועושים מלחמה למעלה (יכר לאדני' על מסכת דרך ארץ זוטא פרק השלום ד"ה ובאופן אחר אפשר) ומעכבים מלהשפיע את הברכה (יכר לאדני' סימן ז' על פרקי אבות פרק ב ד"ה בטל רצונך) ומונעים את הטוב מהאדם שהברכה ראויה לו (יכר לאדני' על מסכת דרך ארץ זוטא פרק השלום ד"ה ובאופן אחר אפשר).

אמנם אם אדם בורח מהמחלוקת והוא אוהב שלום ורודף שלום, אזי מדה כנגד מדה נסתם פי המקטרגים למעלה (יכר לאדני' סימן ז' על פרקי אבות פרק ב ד"ה בטל רצונך) ואז הברכה והשפע הקדוש הראויים לו יחולו על ראשו (יכר לאדני' להחיד"א על מסכת דרך ארץ זוטא פרק השלום ד"ה ובאופן אחר אפשר). והוא על דרך שאמרו "כל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו" (ראה גמי ראש השנה דף יז ע"א) (יכר לאדני' להחיד"א סימן ז' על פרקי אבות פרק ב ד"ה בטל רצונך). לכן אמרו רבותינו "לא מצא הקדוש ברוך הוא כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום" (משנה עוקצין ג, יב) כי כשיש לישראל שלום והם שונאים את המחלוקת והקטגוריה אזי גם למעלה נדחים המקטרגים ואין להם רשות לקטרג עליהם, ואז באה עליהם ברכת טוב (יכר לאדני' על מסכת דרך ארץ זוטא פרק השלום ד"ה ובאופן אחר אפשר) ולא מעכבת מדת הדין את השפע והברכה לרדת למטה (פתח עינים' להחיד"א על מסכת עוקצין פרק ג אות ג) על ראשם של בני ישראל (יכר לאדני' סימן ז' על פרקי אבות פרק ב ד"ה בטל רצונך).

בכוח המחלוקת לכלות משפחות, קהילות, מלכויות וארצות שלמות

בעלי מחלוקת אין להם קיום ומדת הדין שולטת בהם (זוהר פרשת נח דף עז ע"ב ד"ה ומה בגין). וכך רואים שכל איש ואיש משפחה ומשפחה מדינה ומדינה ועיר ועיר שהיה ביניהם מחלוקת, לא יצאו נקיים מנזקים וחבלות שאירע להם, בין בגופם בין בממונם (יכר החיים' לר' חיים פלאגי סימן א אות ה' כפי שהעיד

על שראו עיניו מיום שעמד על דעתו). וכמה קהילות התלהטו בלהבות עבור המחלוקת, וכמה ממונות ונפשות שקעו מחמתה (לב דודי להחיד"א פרק טז ד"ה מחלוקת ולד הטומאה). וכל המלכויות והמדינות אינן נחרבות אלא בשביל המחלוקת (כד הקמת' ערך 'שלוש' ד"ה צריך לזוהר מהמחלוקת). וגם בישראל כל זמן שהתרבו בהם המחלוקות באו עליהם הצרות רחמנא ליצלן (הרמ"ד וואלי פרשת במדבר פרק א על הפסוק וכאשר ציוה ה' את משה) כמו זועות של רעידות אדמה (ישער החצרי' לרי דוד בן שמעון סימן שמג בשם ילקוט שמואל). וכן סיבת חלוקת מלכות בית דוד לשתי ממלכות 'מלכות יהודה' תחת רחבעם בן שלמה ו'מלכות ישראל' תחת ירבעם בן נבט היתה מחמת המחלוקת בעוונות הדור (אלון בכות' לרי בנימין הכהן מחבר ספר 'גבול בנימין' ורבו של הזרע שמשוין' בפירוש על מגילת איכה דף עג ע"א).

בשביל המחלוקת העולם נחרב (גבול בנימין חלק ב' דרוש ה' שבת הגדול והפסרה דף קכח ע"ב טור ב סוף ד"ה ובוה נבא). כך היה עם דור המבול שנאבד ונימוח בעבור המחלוקת שהיתה ביניהם, על שהיו חומסים אחד את השני בממון ובדברים. לכן לא נחתם גזר דינם על הזנות שהראה אהבה ושלוש ביניהם, אלא על הגזל שהראה את המחלוקת ביניהם. אמנם הדורות שאחריהם כשראו שהמבול בא על המחלוקת, התחכמו להיות באחדות. וזהו מה שנאמר בסמיכות הפסוקים "אַחַר הַמַּבּוּל: וַיְהִי כָל הָאָרֶץ שְׁפָה אֶחָת וּדְבָרִים אֶחָדִים" (בראשית י, לב - יא, א). בדור הפלגה ידעו שכאשר הם באחדות הם יכולים לעשות כל רע שרוצים ואין הקב"ה מביא עליהם רעה (ראה 'דרך ארץ וזוטא' פרק ט ד"ה גדול השלום) והתחילו לבנות עיר ומגדל לשם עבודה זרה (יסמוכים לעד' לרי אליהו הכהן מחבר 'שבת מוסר' פרשת נח ד"ה ומאלה נפרדו). ואכן מדת הדין לא יכלה לשלוט בהם אפילו שהם מרדו בקב"ה, וזה כל זמן שהיו ברצון אחד ולב אחד כפי שנאמר עליהם "וַיַּעַתָּה לֹא יִבְצֹר מֵהֶם כָּל אֲשֶׁר יִזְמּוּ לַעֲשׂוֹת" (בראשית יא, ו) (וזה פרשת נח דף עו ע"ב ד"ה ומה בנין).

לכן אמר הקב"ה לבית דינו שבמרומים "הֲבָה נִרְדָּה וְנִבְלָה שֵׁם שְׁפָתֶם אֲשֶׁר לֹא יִשְׁמְעוּ אִישׁ שְׁפַת רֵעֵהוּ" (בראשית יא, ז) (רש"י בראשית יא, ז) ועל ידי ערבוב שפתם רצה הקב"ה שתיכנס מחלוקת ביניהם (יסמוכים לעד' פרשת נח ד"ה ומאלה נפרדו, 'אלף המגן' למחבר פלא יועץ פרשת נח ד"ה ויאמר ה' הן עם), כאשר אחד מהם יבקש מחברו שיינתן לו לְבַנָּה ואילו חברו שלא יבין את שפתו ייתן לו קוֹרָה, ומתוך כך הם יריבו ויהיו פוצעים זה את ראשו של זה, ותיכנס בהם 'המחלוקת'. ואז יוכל הקב"ה להיפרע מהם על ידי 'מדת הדין' ('אלף המגן' למחבר פלא יועץ בפרשת נח ד"ה ויאמר ה' הן עם). ואכן מיד אחרי שאותו הדור התפרדו בלשונם הם באו למחלוקת ואז שלט בהם הדין והם נפוצו בארץ שנאמר "וַיִּפְצָה ה' אֶתָם מִשָּׁם עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ וַיִּחַדְּלוּ לְבַנֵּת הָעִירִים" (בראשית יא, ח) (וזה פרשת נח דף עו ע"ב ד"ה ומה בנין). אך מכל מקום השלום והאחדות שהיה בתחילה עמד להם לזכות כדי שישתייר מהם פליטה, בשונה מדור המבול שנאבד כולו (יבגדי אהרן על התורה פרשת נח דף י' ע"ב טור ב ד"ה ואני הנני מביא) (להרחבה על אנשי דור הפלגה ראה מאמרינו לפרשת נח - דור מגדל בבל).

האר"י ז"ל נפטר בעקבות מחלוקת שפרצה בין תלמידיו

כאשר חברים עוסקים בתורה והם בלב אחד ורצון אחד אז אין 'מדת הדין' שולטת בהם (וזהו פרשת נח דף עו ע"ב ד"ה ומה בנין). ועל זה היה מזהיר האר"י ז"ל את תלמידיו שיהיה ביניהם שלום אהבה ואחוה. ופעם אחת היה מגיפה והאר"י ז"ל הכניס את עשרת תלמידיו לְהִסְגֵּר מפני המגיפה, כאשר את נשותיהם הוא שם בחדר אחד ואת הטף הוא שם באותה החצר של ההסגר. ובסוף חמשת החודשים שהם היו שם נפלה קטטה בערב שבת אחת בין הנשים, והן הגידו לבעליהן החברים תלמידי האר"י ז"ל. ואז החברים נמשכו גם להתקוטט ביניהם ועברו על דברי רבם. אחר כך לעת ערב יצא האר"י ז"ל עם החברים לקבל את השבת, וכשחזר לבית הכנסת היה סר וזועף וישב כל זמן התפילה באיננות (שבחי האר"י אגרת שלישית ד"ה אח"כ עשה האר"י ז"ל הסגר).

הרב חיים ויטאל ז"ל תלמידו של האר"י ז"ל שראה את רבו כך נבהל מאוד, כי לא היה מנהגו לעשות כן בשבת. ולאחר שסיימו את התפילה הלך הרב חיים ויטאל ז"ל אצלו ושאל מדוע ראה אותו כל זמן התפילה הזאת באיננות ובמר נפש. ואמר לו האר"י ז"ל "מפני שראיתי בקבלת השבת את הס"מ שאמר את הפסוק "גַּם אֶתָם גַּם מִלְּפָנֶיךָ תִּסְפְּאוּ" (שמואל א' יב, כה), ומכאן נראה שכבר נחתם הדין. ולא נחתם אלא בעבור הקטטה שנעשתה היום בין החברים, כי כל זמן שהיה שלום ביניהם לא היה לו בִּית כְּנִיסָה לְקִטְרָג. וכך היה שבאותו זמן נפטר האר"י ז"ל יחד עם חמשה חברים (שבחי האר"י אגרת שלישית ד"ה אח"כ עשה האר"י ז"ל הסגר) במגיפה, ביום ה' באב שנת ה'של"ב. ועל זה צריך כל איש להיחרד חרדה גדולה ולבכות במר נפשו, על שִׁפְכָה 'נר האלקים' ונסתמו עיניהם ולבם של ישראל בעבור סיבת המחלוקת (יכף החיים' לרי חיים פלאגי סוף סימן כו אות לה).

וכבר היה מעשה שפעם שלחה 'חבורה קדושה' מארץ ישראל אגרת ל'חבורה קדושה' אחרת שבחוץ לארץ לתאר לה את הנהגותיה בזה, וזה לשון האגרת "הנה מודיעים אנחנו אליכם חבורה קדישא מהנהגות הטובות שבחבורה דילן בארעא קדישא. והעיקר ומקור שלא נמצא בחברתנו שום קטטה חס ושלום. ואף אם בשגיאה נתהוה ויכוח של קטטה חס ושלום, תכף כחות קדושים המעוררים דבר שבקדושה מכניסים עצמם שלא יתעכב הקטטה שהיה, ומיד עושים שלום שחוזרים לאחוה ורעות כבראשונה, ומחבקים ונושקים זה את זה. ומי שהוא קטן מחברו בשנים מבקש מחילה מחברו שהוא גדול ממנו מחבק ומנשק אותו, ותכף חברו מוחל לו ומחבק ומנשק אותו וכו'. וסיים שם באגרת "ואם אגיד לכם מן הענוה אין חקר ואין מספר לגודל הענוה שבינינו" (ניסוח יוסף' לרבו של מחבר 'קב הישר' פרק יד ד"ה והנה קח לך אגרת קדושה).

זה הטעם שבסוף כל השי"ס משניות ר' יהודה הנשיא סידר דווקא את המשנה המלמדת על גודל השלום "אמר רבי שמעון בן חלפתא לא מצא הקדוש ברוך הוא כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום שנאמר 'ה' עז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום" (תהלים כט, יא) (משנה עוקצין ג, יב), כי בהיות שיש מחלוקת רבות בין החכמים בכל המשניות אז הרואים עלולים לומר שמחלוקתם היתה של מִצָּה ומריבה חלילה. לכן כדי לעורר את הלבבות ולהורות שלא כן הוא, סידר רבינו הקדוש את המימרא על השלום בסוף כל המשניות וכך איש הלבב יבין לדעת שגודל היה השלום בין החכמים במשניות. ועוד שאלו ואלו דברי אלקים חיים (ומדרש לפירושים' לרי אליעזר פישל מסטריזוב חלק ב דרוש ג על השלום ד"ה ולכן סידר רבינו הקדוש) ולעיתים אליהו הנביא לבוא ולעשות שלום בין דבריהם (גבול בנימין' לרי בנימין הכהן חלק א' דרוש מ' פרשת פינחס דף עה ע"א טור ב ד"ה ולהורות את בני ישראל). וכאשר יאר ה' פניו לישראל ויזכך את חוקמם אז יושבתו בעיניהם לגמרי המחלוקות, כי ישיגו השגה שלימה להבין את הדברים על אמיתותן (רפואה למכה' לרי שמעון באקי מחכמי איטליה רבו של מחבר 'גבול בנימין' בפירושו על שיר השירים ב, י - יא ד"ה וע"פ מ"ש ברי"מ וראיתיה ברוזן נהירין).

ישנם שדים ממונים המעוררים מחלוקות בין איש ואשתו בערב שבת

רעת המחלוקת בין איש ואשתו היא כפולה ומכופלת מסתם מחלוקת (פלא יועץ' ערך מחלוקת ד"ה ואם רבה רעת). וצריך האדם להיזהר בזה בפרט בעלות המנחה של ערב שבת קודש, שהיא עת מסוכנת למחלוקות בין איש ואשתו, והרבה טוֹרַחַּת הסטרא אחרא לחרור אז ריב (עבודת הקודש' להחיד"א בחלק 'מורה באצבע' סימן ד אות קמ), וכעין מה שהיה בעת המחלוקת בין החברים שגרמה לפטירתו של האר"י ז"ל (נפ"י המעשה לעיל מ'שבחי האר"י אגרת שלישית ד"ה אח"כ

